

اقدام روسیه در دادن سامانه اس-۳۰۰ به سوریه بیشتر پیام است تا تهدید

آنا یورشچفسکایا

۱۶ اکتبر ۲۰۱۸

آشنایی با این سامانه و احتمال کاربرد آن اندک است و این واقعیت که در سیستم دفاع هوایی سوریه ادغام نشده به این معناست که خلبان‌های اسرائیلی و آمریکایی دلیل چندانی برای بیمناک بودن از اعلام تحویل این سامانه به سوریه ندارند.

شاید تصمیم این ماه مسکو در دادن سامانه پدافند هوایی اس-۳۰۰ به سوریه عجیب به نظر برسد. این اقدام پس از آن صورت گرفت که رژیم اسد در تاریخ ۱۷ سپتامبر یک هواپیمای شناسایی مدل آی.ال.۲۰۰ روسی را با استفاده از سامانه کمتر پیشرفته اس-۲۰۰ تصادفاً ساقط کرد. چرا روسیه باید مدل پیشرفته‌تری از این سلاح را در اختیار متحد بی‌کفایتی قرار دهد که به تازگی یک هواپیمای آن را ساقط کرده است؟ آیا این کار عملیات روسیه در حریم هوایی سوریه را صرفاً با خطرات بیشتری روبرو نمی‌کند؟

شاید. اما برای کرملین تحویل اس-۳۰۰ به سوریه یک هدف دارد: تأکید بر تسلط بیشتر در سوریه. این اقدام به مثابه صدور بیانیه‌ای سیاسی خطاب به غرب و دیگران در این منطقه است: روسیه اینجا باقی می‌ماند.

مطمناً سقوط هواپیمای شناسایی آی.ال.۲۰۰ برای مسکو مایه شرمساری بود، و حکایت از ناتوانی روسیه و متحدش سوریه داشت. مسکو مدعی است که دلیل حادثه این بوده که جنگنده‌های اف۱۶ اسرائیلی در حمله خود به سوریه از هواپیمای روسی به عنوان پوشش استفاده کردند و «فقط یک دقیقه» قبل از حمله به همتایان روس خود اطلاع دادند. این اتهامی بی‌معناست و تلاشی است ناشیانه برای حفظ آبرو.

اما دادن سامانه اس-۳۰۰ به اسد اهرم دیگری برای وارد کردن فشار بر غرب و حمایت از متحدان مسکو در اختیار پوتین می‌گذارد. این سلاح ایران و حزب الله و دیگر گروه‌های تروریستی در سوریه را تهدید نمی‌کند، اما بالقوه می‌تواند آزادی اسرائیل و ترکیه در انجام اقدام نظامی در سوریه را محدود کند و یا حداقل کار آن‌ها را پیچیده‌تر سازد.

همزمان، سامانه اس-۳۰۰ گزینه‌هایی را برای تضعیف موضع ایالات متحده در سوریه در اختیار اسد (و در نتیجه مسکو) قرار می‌دهد که قبلاً نداشتند. این امر بالقوه می‌تواند توانمندی سیستم یکپارچه پدافند هوایی سوریه (IADS) را افزایش دهد و به این ترتیب، حفاظت هوایی قوی‌تری برای فعالیت‌های ایران و اسد در سوریه به وجود آورد. این موضوع همچنین می‌تواند عملیات‌های آمریکا و متحدانش بر ضد داعش را پیچیده سازد.

سری سامانه اس-۳۰۰ (که اساساً نسخه پیشین نسل اس-۴۰۰ است) گل سرسید صادرات تسلیحات زمین به هوای روسیه محسوب می‌شود و اگر کارایی آن ثابت شود، می‌تواند موضع مسکو را به عنوان یک تأمین‌کننده برگزیده تسلیحات برای منطقه تحکیم بخشد.

تسلط اسد بر سوریه کماکان مسلم و قطعی نیست. به رغم توافق اخیر روسیه و ترکیه [بر سر ایجاد یک منطقه حائل غیرنظامی در ادلب] نبرد ادلب - در شمال غربی سوریه - احتمالاً در آینده‌ای نزدیک رخ خواهد داد. و در آن صورت احتمال درگیری میان اسرائیل و ایران در سوریه به طور جدی وجود خواهد داشت. ایالات متحده نیز در سوریه باقی خواهد ماند و به کار خود با نیروهای دموکراتیک سوریه ادامه خواهد داد. فرانسه و بریتانیا نیز به حملات هوایی‌شان بر ضد داعش در سوریه ادامه خواهند داد. تنها چاره‌ای که این وضعیت برای پوتین باقی می‌گذارد این است: استفاده از تمام اهرم‌ها برای اطمینان از حفظ نفوذ مسکو.

در عین حال، بسیاری از جزئیات مهم معامله اس-۳۰۰ هنوز مشخص نیست؛ از جمله شمار سامانه‌هایی که اسد دریافت کرده و مدل سیستم دریافتی، محل استقرار، این که آیا سوریه برای دریافت این سامانه پول خواهد پرداخت و، مهمتر از همه، چه کسی اپراتور سامانه‌های اس-۳۰۰ خواهد بود.

آموزش اپراتوری اس-۳۰۰ به ماه‌ها آموزش جدی نیاز دارد. سرگئی شویگو، وزیر دفاع روسیه اعلام کرده که آموزش سوری‌ها برای کاربرد این سلاح سه ماه زمان می‌برد. اما سوری‌ها که از سامانه اس-۲۰۰ شوروی سابق در سی سال گذشته استفاده کرده‌اند باز هم یک هواپیمای روسی را با آن ساقط کردند. بدون شک، پوتین به توانمندی نظامیان سوری اطمینان چندانی ندارد و این مسئله مهلت سه ماه آموزش را که شویگو تعیین کرده، در بوته تردید قرار می‌دهد. اما پیامدهای اپراتوری اس-۳۰۰ از سوی روس‌ها در سوریه - بر ضد اسرائیل - می‌تواند چشم‌گیر و/یا خطرناک باشد.

در همین حال، این نیز ممکن است که مسکو با تحویل اس-۳۰۰ به سوریه نفوذ خود را در این کشور از دست بدهد. تا به حال، پوتین روابط حسنه خود را با همه بازیگران در خاورمیانه حفظ کرده، حتی به رغم آن که به روشنی [بلوک شیعه ضد آمریکایی](#) را [بر دیگر گروه‌ها] ترجیح داده است. اما معلوم نیست که آیا قادر به حفظ این توازن خواهد بود یا نه.

اس-۳۰۰ سلاحی قدرتمند است اما محدودیت‌هایی نیز دارد. این سامانه از دهه ۱۹۷۰ کاربرد داشته است. نظامیان آمریکایی و اسرائیلی سال‌ها آن را زیر نظر داشته‌اند و از توانمندی‌های آن آگاهند. مراقبت هوایی و مدیریت نبرد نیز در کاربرد این سلاح اهمیت دارد. مثلاً، اگر سامانه رصد و مراقبت در یافتن یک هواپیما کند عمل کند، توانمندی اس-۳۰۰ تفاوتی ایجاد نخواهند کرد. این نیز معلوم نیست که چگونه تجهیزات پدافند هوایی سوریه و روسیه قرار است در یک سامانه خودکار واحد ادغام شوند، آن هم در حالی که شویگو ادعا کرده که یکپارچه‌سازی این سامانه تا ۲۰ اکتبر تکمیل خواهد شد. و سرانجام این که اگر، آن طور که برخی گزارش‌های تایید نشده می‌گوید، سوریه فقط یک واحد آتشبار اس-۳۰۰ دریافت کرده باشد، تحویل این سلاح بیشتر جنبه نمادین دارد تا کاربردی.

در نتیجه، دستیابی سوریه به اس-۳۰۰، با وجود تمام معضلاتی که ممکن است به بار آورد، تغییری عمده در وضعیت ایجاد نخواهد کرد. تا هنگامی که ایالات متحده در سوریه باقی بماند و برای عقب‌زدن ایران تلاش کند - سیاستی که دولت ترامپ خوشبختانه [در پیش گرفته](#)، مسکو لزوماً به برتری منطقه‌ای که به دنبال آن است، دست نخواهد یافت. طرفه این که، تصمیم مسکو برای دادن اس-۳۰۰ به اسد می‌تواند به تضعیف همان موضعی بیانجامد که قصد تقویت آن را دارد.

*آنا بورشچفسکایا هموند ارشد انستیتو واشنگتن برای سیاست شرق نزدیک و هموند «بنیاد اروپایی دموکراسی» است. او قبلاً با «شورای آتلانتیک» و «انستیتو پیترسون برای اقتصاد بین‌المللی»، و نیز به عنوان تحلیلگر برای یک پیمانکار نظامی آمریکایی در افغانستان کار کرده است.